

van 's dichters eigen wijzigingen of omwerking ruim gelegenheid tot vergeleekend onderzoek, en text-critische studie. 't Eerste stuk b.v., een soort cantate ter eere van Onze Lieve Vrouwe, met een inleiding in proza, maar zonder slot; en het laatste, aantekeningen uit een nagelaten notaboekje, hebben geen andere waarde, dan deze. Ook zijn verschillende brokstukken van verzen, die onvoltooid gebleven of gelaten zijn, alleen als zoodanig van beteekenis.

Maar, we vinden ook verscheidene kortere en langere gedichten, die in hun geheel bewaard zijn, en die meer zijn dan studie-materiaal alleen.

Enkele voorbeelden mogen hier volgen:

Zoo het vers, dat heet naar den aanvangsregel: „God hoe kan de mensch toch boos zijn” en waarvan deze strophen:

O, mysterie zonder weerga
dat ik overal het goed,
als ik in mijn herte neerga
dat ik daar het kwaad ontmoet.

Heer, o Heere! ik ben ellendig,
lig in zonden, in verdriet!
Heere, uw goedheid is oneindig!
en 'k ga sterven, helpt ge niet!

of, korte verzekekes, die tot de „kleingedichtjes” zouden kunnen behooren als:

Zoo is 't in al de rampen
die ons ellendig lot
gestadiglijk bekampen:
ze'n zijn nooit zonder God.

een gedichtje, dat zeker teekenend is voor den geest, dien we uit Gezelle's werk kennen.

En:

Is 't leven kort, geluk
en liefde langen 't. Even
zoo lange als gij verlangt
verlange God u het leven,

en:

Einde en al van mijn bedrijven
God, mijn hope en toeverlaat.
Mochte ik nooit een reke schrijven
Waar gij zelf niet in en staat.

Ook vinden we meer dan een vers van het genre natuurpoëzie, zooals we dat van Gezelle kennen, b.v. „Hoe schoone staat gij daar”, over een hoogen boom, die naar den hemel zich strekt, of:

als, 't herte vrij van zorgen,
ik wandele in den morgen
betrent den vroegen Mei,
dan vaart mij allerwegen
de versche renke tegen
der blij geblonde wei.

Verschiedene gedichtjes van dit Zantekoorn getuigen van Gezelle's groote liefde voor Vlaanderen, zijn vaderland, met z'n schoon verleden en krachtige toekomst. Ze zijn rapelingen van den rijkdom, dien we uit andere bundels kennen, maar 't zijn toch volle aren.

Zoo b.v. het slot van een min of meer abrupten zang over het verleden van Vlaanderen, dat de dichter weer wil zien herleven:

Welan, wie zal den stroom beteugelen
die breken wil door boei en band;
wie kort het vrije volk zijn vleugelen,
wie temt het jonge Vlaenderland?
Geen zuiderlings outaarde krachten!
De kerels zijn weer opgestaan.
Hun stem en zal geen dwang versmachten:
Het Vlaamsche lied is vrij voortaan!

of de laatste regels van een, geheel gaaf gedicht, „O, Vaderland”, aldus:

Blijft staan o broeders, de eeuwen door,
blijft staan en wift niet wijken
tot aan der volken grootsch verhoor,
als God zal 't oordeel strijken.

Eigenaardig is deze bundel voorts, omdat hij ons verschillende van de bekendste kleingedichtjes in hun oorsprong doet kennen. Zoo b.v. blijkt, dat „Zacht is uw hand o, windeke”, een dichtje van vier regels, de aanzet is van een veel grooter zang, dat „Heer mijn hert is boos en schuldig” het beste fragment is van een gedicht: „Heer hoe kwaamt gij toch beneden, In mijn herte, dezen keer?"; dat „Komt, o zonne en zend uw stralen...” omwerking is van een gedeelte uit het reeds genoemde: God, hoe kan de mensch toch boos zijn....

Voor de Gezelle-studie zijn deze dingen inderdaad van belang.

Het is niet noodig, meer voorbeelden aan te halen uit dezen bundel. Wat we zagen is ruimschoots genoeg, om te zien, dat „Zantekoorn” een uitgave is, die alleszins recht heeft van bestaan. Wie Gezelle niet kent (zoo er nog zulken zijn) en hij wil iets van z'n werk lezen, doet natuurlijk beter zich een anderen bundel aan te schaffen. Maar voor hen, die iets gevoelen voor Gezelle-studie, levert het boek materiaal. Wellicht is het daarom voor de enkelen, niet voor de velen, maar voor die enkelen, heeft het dan ook z'n beteekenis.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Het volk uit de Graafschap Oost-Friesland is nauw aan ons verwant. Wij hadden elkander echter haast uit het oog verloren en dat niet dan tot beider schade. Vroeger was er meer uitwisseling van gedachten en van mannen in de kerken beiderzijds dan in den laatsten tijd. In de achttiende eeuw voelden de kerken in het Noorden den band aan die uit Oost-Friesland nog wel trekken. Schortinghuis oefende van uit het Oosten van Groningen wel degelijk zijn invloed uit over de grenzen. Ook in de dagen der Afscheiding werd weer zeer sterk de invloed gemerkt van onze menschen op de vromen in de graafschappen aan gene zijde van de grenzen. Ook mede door de „Reformierte Kirchen-Zeitung” en de „Grensbote” wordt thans meer kennis genomen van de kerkelijke aangelegenheden zoo nabij onze Oostergrenzen. Een zeer interessant referaat werd in Januari '24 op een predikanten-conferentie voor Emden en omstreken gehouden door Ds P. Riedlin van Emden over de onderscheiden typen van vroomheid, die voornamelijk voorkomen in de Gereformeerde Kerk van Oost-Friesland. Hij noemt er vijf typen; weet het goede daarvan aan te geven, doch oefent daarop tevens kritiek. Formeel en materieel beide is genoemd referaat, dat weergegeven is in de kolommen van de „Kirchen-Zeitung” van groote waarde. Treffend is de overeenkomst tusschen de typen daar aangetroffen en bij ons. Hij schetst den aard van kerkelijke menschen, van zulken, die hij bekeeringsmenschen noemt, verder de bevindingschristenen; ook noemt hij het type van genotchristenen, hij bedoelt daarmede lieden, die gaan en vragen, waar zij het goed hebben; als laatsten noemt hij de bekommerden. Met teederheid en ware objectiviteit beschrijft hij deze verschillende typen; weet het goede in elk op te merken en wijst op schriftuurlijke gronden aan, waarin zij zijn te berispen. Dit referaat biedt een kostelijke bijdrage tot de kennis van wat er leeft in de Kerken van Oost-Friesland. Wat staan ze ons na!

Dr Kolfhaus schetst onder het hoofd: wat er tegenwoordig aanhangig is in het gebied van Memel, weer een Roomsche „stoutigheid”. Daar kan in Memel, dat aan den nieuwen staat Litauen is toegewezen, werkelijk gesproken worden van een „Kulturkamp”; van een godsdienstoorlog. De regeering van Litauen wil de Evangelische gemeenten losscheuren van de moederkerk in Duitschland. De regeering heeft drakonische maatregelen genomen. De kerkeraden der Gereformeerde Kerken in het gebied van Memel hebben manmoedig geprotesteerd. Kolfhaus hoopt, dat de kerkelijke pers van Amerika, Engeland, Zwitserland en Nederland voor de werkelijke vrijheid zullen tusschenbeiden komen, door de wereldlijke en kerkelijke regeeringen te wijzen op de rechtskrenking ondernomen door Litauen tegen de zwakke Protestantische Kerken. Er gaat geen week voorbij, waarin niet van den een of anderen kant berichten inkomen over de pogingen tot een Contra-Reformatie, waarbij de Roomsche Kerk maar al te veel steun vindt bij de wereldlijke regeeringen.

Ds Lic. Dr Hollweg te Gildehaus, ook al weer dicht van bij de grenzen, hield in den kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Elberfeld een referaat over „de kwestie van het Gereformeerde Gezangboek”. Het streven komt steeds duidelijker aan den dag om in Duitschland te komen tot één boek voor het kerkelijk lied in het midden der Kerken, aangesloten bij den Gereformeerden bond. Misschien dat er ook onzerzijds gevonden worden, die van dat streven nader kennis willen nemen. Nr 17 en 18 van de „Kirchen-Zeitung” bevatten de weergave van genoemd referaat.

Gedurende de Pinksterdagen zal te Bethel-Bielefeld gehouden worden de Deutsche Evangelische Kirchentag. Deze zoude zijn saamgekomen in October van het vorige jaar. De slechte maatschappelijke omstandigheden maakten het wenschelijk de vergadering uit te stellen tot nader orde. Nu zal zij dan gehouden worden in de Pinksterweek. Verleden jaar ontvingen onze Kerken een dringende uitnodiging tot deelname, nu is dit weer het geval. Achtentwintig landkerken, ik bedoel, achtentwintig afzonderlijke kerkgemeenschappen in het Deutsche Rijk zijn bij dezen bond van Kerken aangesloten. Thans wenscht ook de Moravische Unie in den bond te worden opgenomen. Overal wordt het streven merkbaar om elkander te zoeken; elkander te steunen, en dat vooral in den strijd tegen het ongeloof en het bijgeloof en ook om een dam op te werpen tegen het zich zoo sterk openbarende sekte-wezen.

De schoolstrijd neemt in Duitschland groote afmetingen aan. Het gaat o.a. ook om het behoud van het onderwijs in de Christelijke Religie. Een zeker getal wenscht, dat de school „verwereldlijkt” zal worden; het wenscht scholen zonder eenige godsdienstige tint. Met het oog op de verkiezing voor den Rijksdag worden de onderscheiden can-

didaten gepolst hoe zij staan ten opzichte van den „schoolstrijd”.

De Theologische faculteiten van Heidelberg en Tübingen hebben den graad van licentiaat in de Theologie afgeschafte. Zij zijn de eenige faculteiten in het Deutsche Rijk, die dit besluit namen.

Het Schotsche Bijbelgenootschap heeft in 1923 ongeveer honderdduizend Bijbels of gedeelten der Heilige Schrift minder verkocht dan voor ruim veertig jaar. 't Is waar; men moet voorzichtig zijn met statistische cijfers; toch stelle het Schotsche volk zichzelf de ernstige vraag of de Bijbel minder wordt gelezen dan dit vroeger het geval was, en ook of men soms eerder boeken over den Bijbel dan den Bijbel zelf leest.

In April jongstleden heeft de Universiteit van Debreczin in een plechtige zitting tot doctor honoris causa in de Theologie gepromoveerd Macdonald Webster, den Schot, die te Utrecht de United Free Church vertegenwoordigde. Webster is bijna een kwart-eeuw predikant geweest te Budapest in de Schotsche Zendingskerk onder de talrijke Joden aldaar; een der opvolgers van den Nederlander H. van Andel. Hij is thans Secretaris van de Schotsche Joden-zending binnen- en buitenland.

De Decanus van de Theologische Faculteit verklaarde, dat de verdiensten van Webster ten opzichte van de Hongaarsche Gereformeerden zoo groot zijn, dat mede gehoord den regent Horthy, zij er bij de Universiteit op aangedrongen had de doctorwaardigheid aan hem te verlenen. De Rector las daarop de belofte voor, die door den gepromoveerde moest worden afgelegd, welke woordelijk door Webster werd nagezegd, en waarbij hij beloofde zich te zullen houden aan de tradities van de Universiteit en loyaal te blijven tegenover het Hongaarsche volk. Dr Webster sprak daarop een kort woord, waarin hij zijn geloof in de toekomst van Hongarije uitsprak. Men verzekert uit Boedapest, dat Webster geliefd is bij heel het Magyaren-volk en door alle klassen der maatschappij zeer wordt gewaardeerd. Toen de plechtigheid was geëindigd klonk van alle kanten uit de zaal het zoo bekende „Eljen”.

G. KEIZER.

PERIS-SCHOUW.

Lourdes.

Over Lourdes wordt tegenwoordig erg veel geschreven. Het spektakel over den Credo-film, waarin de wonderen van Lourdes verheerlijkt worden, is daar ook niet vreemd aan. Een Delftsch Roomsche propagandabladje neemt een advertentie van een bioscoop op, die den Credo-film aanprijst.

Zoodra iemand naar Lourdes ook maar een vinger uitsteekt en niet een gevonnen hand, springen de Roomschen op de ketting. Dat heb ik zelf deze week ondervonden. In een artikel „Christus of Aesclepius” had ik iets gezegd, dat slechts zijdelings Lourdes raakte (ik had de vergelijking van een ander aangehaald, die Pergamas, de stad van Openb. 2:12, terwille van de vele bedevaarten en genezingen had genoemd het antieke Lourdes, omdat ook te Lourdes, in de grot, de genezingen geschieden, die aan Maria worden toegeschreven), of „De Maasbode” bij monde van Pater Van Dorp komt daartegen op en vraagt, of ik Lourdes reken onder de steden, waar de troon des Satans is. Geen sprake van natuurlijk, al meenen vele protestanten wel, dat dezelfde psychische werkingen, die de wonden der stigmatisatie konden opwekken, (zie verleden week), ook de heeling van wonden mogelijk maken. De „Leeuwarder Kerkbode” geeft reeds oenigen tijd mooie artikelen over Lourdes. Iets ervan volgde hier (over de geboortegeschiedenis der mirakelen en de verschijning van Maria aan een meisje, Bernadette Soubirous):

Zoo naderde de 23e Maart, de Roomsche feestdag van „Maria-Boodschap”. Zou de „Verschijning” misschien dezen feestdag hebben uitgekozen om zich nader bekend te maken? Velen hoopten het en spoedden zich vol verwachting naar de grot der Verschijningen. Ook Bernadette zelf was vol spanning. Den vorigen dag reeds had zij een „stem” in haar hart gehoord, die haar verzekerde had, dat de „Dame” haar weder zou bezoeken. Vroeg was zij dan ook dien morgen reeds op weg gegaan. Maar niet zoo vroeg, of de „Dame” was haar voor geweest. Daar wachtte ze haar reeds op, op haar oude plaats boven den rozelaar, „kalm glimlachend nederziende op de menigte, zooals”, — gelijk Bernadette verhaalde, het wel de „Verschijning” had de gedaante van een meisje van 16 à 17 jaar — „een teedere moeder hare kinderen gadeslaat”. Nu besloot Bernadette ook den naam der Verschijning te vragen. „Onder het gebed” verhaalde zij, kwam de gedaante daarvan in haar geest op, zoo aanhoudend, dat zij mij alle andere gedachten deed vergeten. Ik vreesde hinderlijk te worden door weder aan te komen met een verzoek, dat steeds onbeantwoord was gebleven, en toch was er iets dat mij tot spreken drong. Tot tweemaal toe was ook nu weder haar vraag tevergeefs. Gelijk altijd boog de „Dame” ook nu haar hoofd, glimachte, maar gaf geen antwoord. Doch toen zij voor de derde maal

de vra
waard
woord
rozela
houdin
mirak
Bij tij
te heb
ze tot
hemel
zich to
stien:
de ont

In de
of uit
een ter
dat het
is. Niet
Een door
verchijs
vergis me.
Kralingsche

Toer
op de
de kis
zijden
afsche
Toer
het ke
van ha
af da
volle
Bij
ontslap
ook de
lichten
helen
afblen
in 't w
gestor
was e
neerge
wierp
ziener
daarna
Bov
engele
gedach
wentel
Intu
der li
tubeler
door
zicht
Sle
den bl
mij we
zij ze
zalighe
ontslap
gestult
de kis
op he
wijken
woord
vers 2
bewijs

Van Pre
zogen
bladen,
die onze
gehad. De
Rotterdam

Toer
met
Dr G
Malco
Kraye
ure te
meerd
aan h
zich, k
was, k
ook d
was. 2
hem v
worde
„Van
hij vr
woord
„Hera
Ma
En de
preek
hij he

Alsmede

Zooals
over de v
de statute
Lageraad
heid in. „

De
confe
Maar
De ec
Room
Het li
is he